

36 552695

Dr. Barna János

Kántorné levelei.

Makó, 1932

Juhász Géza
könyve

Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár

7088 5217

Dr. Barna János

Kántorné levelei.

Makó, 1932.

552695

**Gaál László motorüzemű könyvnyomdája Makó.
1932. XI.—6.**

φ

Bevezetés.

Kántorné Engelhardt Anna a magyar színművészetnek ez a nagy heroinája Erdélyben született 1790. vagy 1791-ben. A róla írott cikkek szerzői kivétel nélkül Nagy Szebent mondják szülőhelyének, de a nagyszebeni anyakönyvekben nevével nem találkozunk. Az Engelhardt család a 18-ik század utolsó negyedében tényleg Nagy Szebenben élt, de a matrikulákban felsoroltak között Engelhardt Anna neve nem fordul elő. Valószínűleg a környék valamelyik falujában látta meg a kis Anna a napvilágot, aki azután kora gyermek éveit Nagyszébenben élte le, innen eredhetett a tévedés. Szegény sorsú szülőknek volt a gyermeke, aki fiatalon mint Girzik Ferenc német színigazgatónak cselédleánykája került fel az ország fővárosába, ahol magyar színészekkel megismerkedve megtanulta a magyar szót, azt megszerette és a nemzeti színjátszásnak lett azután legragyogóbb csilagja. 1809-ben a Hacker-ház szalájában működő játékszini társulatnak volt a tagja s itt került össze későbbi férjével a jeles komikussal, Kántor Gerzsonnal, aki 1810. évi február hó 27-én nőül is vette a pesti Belvárosi plébánia templomban. A házassági levél szerint Engelhardt Anna az ünnepélyes aktus megkötésekor 20 éves volt. Hogy hol született és mikor, arról a plébánia naplója nem tesz említést. Pesten rövid ideig maradt a Kántor pár. Debrecenbe távoztak, ahol a népszerű komikus rövidesen meghalt, 1812. évi február hó 17-én. Halotti levele megemlíti: „Az itt levő Theatralis Magyar Társaság ritka talentumu tagja Kántor Gerzson, 28 éves korában petetsben halt meg.“

A fiatalon özvegyen maradt színésznő járta azután a múlt századi vándorkomédiások kálváriáját. 1818-ban Székesfehérvárra kerül, majd a fehérvári társulattal vissza jött Budára, hogy azután megforduljon Pécsen, Pozsonyban. Ez utóbbi helyen, 1825-ben Bajza József dicsérő bírálatát is kiérdemelte. Bajza

1825. december hó 15-én Toldy Ferenchez írott levelében azt írja: „Kántorné és Megyeri még a külföldről idejöttek előtt is tetszést nyertek és valóban jól is játszottak.“ Sokáig játszott Kassán. 1833. február hó 16-án Bánk bán első ismert előadásán Gertrudist adta. Még ugyanabban az esztendőben Budára jön, ahol 1837-ig marad, a pesti Nemzeti Színház megnyitásáig.

Oda, ahová szíve egész melegével vágyott, a Nemzeti Színházhoz nem került. Az itt közölt levelek egy kivételével mind a Nemzeti Színházhoz való szerződötetésre vonatkoznak s épen azért fontos adatokat tartalmaznak a magyar színészetnek múltjára vonatkozólag. Közöljük a Bajza Józseftől írott leveleket is, amelyek szerves kapcsolatban állanak a szerződötetés kérdésével. A hagyomány az itt közölt leveleken kívül tud olyanokról is, amelyek elvesztek. Az egyikben állítólag Kántorné kijelentette, hogy nem akar ott bolygó lenni, ahol nap volt egykoron. Itt Laborfalvy Rózára célozhatott, aki az ő igazságtalan mellözötetése folytán lett erősen szereplő tagja a Nemzeti Színháznak. Laborfalvy Róza, aki tudta, hogy az ő előtérbe való nyomulása csak Kántorné elbuktatása révén volt lehetséges, nagyon is sötéten rajzolta meg beszélgetései során elődje alakját, mint azt Hegedűs Sándorné és Feszty Árpádné feljegyezték máskülönben kiváló emlékirataikban.

Az utolsó levél, ha időben nem is a legkésőbbben íródott, de teljesen külön áll s azokkal nem függ össze. Nagy fontossága ezeknek a soroknak, hogy egyetlen olyan levél, amit Kántorné saját kezével írt. A többi leveleket tollba mondta és csak az aláírás származik tőle. Helyesírásról fogalma sem volt, a kiselédből nagy hősnővé kiemelkedő asszonynak. Írása nagyon rossz s egy-egy szót ma már nagyítóüveg segítségével sem lehet elolvasni. Ezt a levelét elküldte-e vagy sem, nem tudjuk. Mosójegyzékébe írta be a kúsza sorokat, amelyek izzó szénvedélyről, egy gyötrődő asszonyi lélek bánatáról és kínjáról beszélnek. Természetesen az eredeti ortografiához szigorúan ragaszkodtunk. Semmit sem változtatva a szavakon. Úgy kerültek azok nyomtató gép alá, mint a hogy azt leírta valamikor szerzőjük.

A levél jelenleg a Nemzeti Színház tulajdonában van. A színház múzeumának egyik legféltettebb kincse. Mikor került és honnan a Nemzeti Színház birtokába, nem tudjuk. Valószínűleg Prielle Kornélia révén. Először Hegedűs Loránt ismertette a

Vasárnapi Ujság 1895-iki évfolyamában, ahol részleteket is közölt belőle. Itt a maga egészében kapja a levelet az olvasó.

Törvénytelen leánygyermeke édes atyjához intézte a sorokat s mielőtt el akarta küldeni a levelet, előbb megfogalmazta ebbe a kis füzetbe, amelybe 1839—1840-ben a mosásba kiadott fehérneműk számát jegyezte be. Ki volt a leány apja? Ma már senki se tudja. Leányáról is csak annyit tudunk, hogy dajkaságba adta ki, aki felnőve férjhezment s jó anyagi körülmények között élte le életét.

Úgy véljük, hogy hasznos munkát teljesítettünk, amikor a nagy művésznőnek írásait egybegyűjtve kiadtuk a Nemzeti Színház levéltárából. A Szigligeti Edéhez írott levél ma már nincsen meg. Lappang valahol, de azt Naményi Lajos a Vasárnapi Ujságban 1902-ben és Somló Sándor 1907-ben a Pesti Naplóban kiadta. Tehát még Somló igazgatása alatt meg volt. A levél második kiadására az adott alkalmat, hogy akkor mutatták be 1907. február hó 22-én először a Nemzeti Színházban legifj. Szász Károly-nak Kántorné című egy felvonásos darabját a következő szereposztással:

Kántorné	— — — — —	Jászai Mari
Mari, leánya	— — — — —	Török Irma
Virágné, özvegy tanítóné	—	Vizvári Gyuláné
Bauer, fiatal lakatos	— —	Pethes Imre
Juci, szolgáló Virágnénál	—	Keczeri Irén

Történik 1837. őszén Debrecenben, Virágné lakásán.

Sorsüldözött boldogtalan asszony volt, akit az élet erősen megtépázott. Azért írta róla Jászai Mari, akinek életfolyása sokban megegyezik az övével, a következő gyönyörű szavakat: az Új Időkben. (1895. évf. 10. szám.)

„Aki az útamat véresre sebzett lábbal taposta ki szélesresímára, aki nekem kikoplalta azt, hogy ma kényelmes és szép három szobában, puha szőnyegeken járva föl s alá tanulgathatom kedves szerepeimet, aki az én nevemnek tisztességet szerzett azzal, hogy ő állt a gyalázat ráhulló zápora alá az által, hogy elől ment és minden veszedelmet fölfogott védtelen homlokával, hogy nekünk utána jövőknek semmisem maradt, csak napfény és jólét.“

Élete utolsó szakaszát szülőhazájában, Erdélyben élte le. Marosvásárhelyre vonult vissza. Ott búcsúzott el a színpadtól is. Gróf Lázár József házában házmesternő volt és mikor színészek

fordultak meg a városban Kántorné napi 40 krajcárért jegyeket szedett és páholyt nyitogatott. Ajándékot színésztársaitól még nyomorúságában sem fogadott el a büszke asszony. A fővárosban elfeledték. Azt sem tudták róla, hogy él-e még, vagy meghalt. Halálhírét 1850-ben és 1852-ben hozták a Pesti Napló és a Hölgyfutár. 1854. február hó 28-án halt meg sírkövének felirata szerint, mert a sors még ekkor is megcsúfolta, mivel a marosvásárhelyi római katolikus plébánia halotti könyvében elfelejtették bevezetni a halála napját igazoló adatokat. A szegény házmesterne pusztulása olyan jelentéktelen volt már ekkor. A pontos dátumot Prielle Kornéliától emelt sírkő tartotta fenn, aki 1856-ban állította azt a jeltelen és besüppedt hant fölé.

Levelek.

I. Bajza József levele Kántornéhoz.

1837. aug. 6.

Az itt közölt első két levelet Bajza József írta Kántornéhoz. Az első levél címzése még úgy nevezi Kántornét, mint a Nemzeti Színház tagját, az augusztus 20-iki pedig már a debreceni színház tagjának mondja. A leveleket későn kapta meg, azonkívül beteg is volt ezért nem érkezhettek meg idejében a Nemzeti Színház megnyitására. Betegségét igazolják Dérinéhez intézett sorai, azonkívül Dériné visszaemlékezései is megerősítik ezt.

Édes Kántorné asszony!

Tekintetes Pest vármegyének tett ígéretére emlékeztetve, mely szerint kegyed szavát adta, hogy augusztus első napjára Pesten megjelenend, ezennel hivatalosan megkérem és felszólítom kegyedet, ne késsék ezen levél vétele után minél előbb útnak indulni és Pesten megjelenni, mert az újonnan épült színházat e hónap 16-d. vagy legfőlebb 20-dikán meg fogjuk nyitni, hol mindjárt az első játékokban kegyedre *szükség* vagyon, s ha annak idejében meg nem érkeznek, a legnagyobb hátra maradást és zavart fogná okozni: azért újra és ismét kérem kegyedet, ki mindenkor kitűnő buzgósággal viseltetett a játékszini ügy iránt, hogy most, midőn az maradandó létre kezd állíttatni, az egész hazában ismeretes művészi tehetségével előmozdítani ne vonakodjék.

Ki egyéb iránt vagyok Kegyednek szíves jó akarója

Pesten, aug, 6-d. 1837.

Bajza József,

a pesti magyar játékszín igazgatója.
(Hatvani-utca. 594. szám 2-d. emelet.)

Kivül:

Özvegy Kántorné asszonynak,
a pesti magyar színésztársaság tagjának

Debreczenben.

Bajza : összegyűjtött munkái. 1900. VI. kötet, 424. l.

Bajza József levele a pósta lebélyegzése szerint augusztus hó 8-án Debrecenbe érkezett, de Kántorné még nem volt ott, mert 6-án Nagyváradon játszott, amit egy papiros szallag bizonyít, ami valamikor egy bokrétát díszíthetett. A szallagnak következő felírata van: „E' légyen méltó jutalmad megbecsülhetetlen ritka Művésznő. N. Várad. Augusztus 6. 1837.¹⁾”

II. Bajza József levele Kántornéhez.

1837. aug. 20.

Drága Kántorné Asszony!

Minekutána kegyed sem augusztus 1-ső napjára mint kellett volna, sem a Tek. játékszíni választmány kétszeri felszólítására, sem pedig az én harmadszori sürgető levelemre Pesten meg nem jelent, sőt a mit valódi megvetésnek kell venni, még csak nem is válaszolt, s a pesti magyar színház iránt akkor, midőn minden részről buzgó részvételt tapasztalunk, kegyedtől pedig a legnagyobb készséget méltán vártuk volna, a leghidegebb és megvetőbb részvétlenséget tapasztaljuk, ezennel hivatalosan tudtára adom kegyednek Tek. Pest vármegye játékszíni választmánya nevében, hogy kegyed ezentúl a pesti magyar játékszíni társaságnak nem tagja s szabad tetszése szerint szerződésre léphet akár melly színésztársasággal a két magyar hazában. Mellyet a midőn kegyednek hivatalosan jelentenek, egyéb iránt vagyok a kegyed színészi tehetségeinek méltányos tisztelője.

Pesten, aug, 20. 1837.

Bajza József,
igazgató.

Kivül:

Özvegy Kántorné asszonynak,
a debreczeni színésztársaság tagjának

Debreczenben vagy Nagy-Váradon.

Bajza: VI. 425. l.

A levélre a debreceni póstahivatal azt írta: Debrecin 22. Aug. 837. Befindet sich in Pesth.—Ofen.

Pesten azt írták a Debrecenből visszaküldött levélre: „Átadandó a magyar színésztársaságnál Pesten.“

A levél hátlapjára még följegyezték: „Budán a várba a komandírozótól 4-ik házba, alól balra.“

1) Vas. Ujs. 1895. 213. l.

III. Kántorné levele Dérynéhez.

Édes Déryném!

Én tegnap megérkeztem betegen, nem bírom elhagyni az ágyat. Kérem mindenre, jöjjön át Budára, a maga volt szállásán vagyok. Beszédem van magával.

Kántorné.

A Nemzeti Színház megnyitása után pár héttel írta Dérynének, aki közli a levelet emlékirataiban.

Déryné: III. 239. l.

IV. Kántorné levele a színészi választmányhoz.

1837. nov. 7.

Tekintetes Színészi Választmány
Kegyes Uraim!

Hogy a Tekintetes Nemes Vármegye által négy Évek óta nagylelkűen pártfogoltatott Nemzeti Színész Társaság elejbe szabotott határidőre mint annak egyik Tagja meg nem jelenvén, sem a' Kormányozó Úrnál e' részben hozzám bocsájtott Levelére nem válaszolván valódi hibát követtem légyen el, egész őszinteséggel meg esmérem 's e' miatt mind a' mellett is, hogy talán egy némelly mentő 's hibámat némű nemüleg enyhítő környülményeket adhattam volna elő, nyerendő büntetésre el is készülve valék, de azt hogy a' Tettes Választmány, mellynek mindenkori különös kegyeivel dicsekedhettem, az érintett Társaság köréből végképpen kizárjon, még csak távolról sem gondolhattam, leginkább azon oknál fogva is, minthogy én a' Társaságnak egész itt léte ideje alatt Rendeltetésem helyéről, mint más Tagok, soha nem távoztam, hanem kötelességemnek, ha csak betegség által nem akadályoztattam, hűségessé tellyesítője voltam. Ezen nem reménylett szigorú büntetés egészen lesujtott, — e' tekintetből kéntelenitettem Nemes Abauj Vármegyébe Cassa városába 12 vendégszerepeket vállalni, hogy ez által a már három holnapok oltá élelem keresésitől elesve szenvedett károm némelly részben kipótoltathassék, mind emellett azon reménység kecsegtet, hogy a' Tettes Választmány ebbéli környülményeimet és hűségessé szolgálatomat méltó figyelembe venni 's érdeklett kemény határozását megváltoztatván, engemet előbbeni kegyeiben ismét részessíteni méltóztatik.

Én ezen alázatos előterjesztésemnél fogva ajánlom csekély színészi tehetségemet és a' Tettes Választmány, kegyes választát kikérvén, elvárván 's öröklő mély tisztelettel vagyok

A Tekéntetes Választmánynak

Budán, 7-ik november, 1837.

alázatos szolgálja
Engelhardt Anna,
özvegy Kántorné.

Nemzeti Színház könyvtára.

V. Kántorné levele Simonsits Jánoshoz.

1837. dec. 25.

Tekintetes Főszolgabíró Úr!
Kegyes Pártfogó Uram!

Ha meggondolom méltó jogaimat a' pesti színház tagjai közé számláltatni, honnét minden ki halgatás nélkül, csufosan kizárattam két napí késő jövelem miatt! — Keserűség fog el! Több uri rendeknek föl szollításukra a budapesti publicum íránt való forró hálám jeléül adám folyamodásomat a' Tettes Úr kezébe — e szerint az első lépést én tettem, a' Méltóságos Választmányon van most a' sor engem betsülettel meg hívni. 27-én játszom tizedik vendégszerepemet, e folyó hó 30-án leend jutalom játékom, még két vendégszerepet tartozom játszani, azután szabad leszek.

Hozzám utasított levelének értelme, „hogy a' Méltóságos Választmány személyesen kívánna velem egyezni“ zavarba hoz. Én szegény asszony vagyok. már a' pesti 3 hónap hasztalanul eltöltött időm sok adósságba kevert, 's most hogy ismét kényszerítessenem ott hetekig várakozni, míg el dől sorsom, nyugtalanít, annyival is inkább, mert az ittleendő Méltóságos Abauji játékszini választmány maraszt továbbra is. De még el jövelem előtt odafolyamodtam tehát szavamnak állok 's mihelyt a Pesti Méltóságos Választmány elfogadható ajánlását fizetésről, annak kezdetéről 's jutalom játékaról utiköltségéről veendő, azonnal utnak indul

A' Tekintetes Urnak Kegyes pártfogó
Uramnak holtig háládatos tisztelő

Kassa December 25. 1837.

szolgálja
özv. Kántorné,
Engelhardt Anna.

Nemzeti Színház könyvtára.

VI. Jegyzőkönyvi kivonat.

1838. I. 13.

Tekintetes Nemes Pest vármegyének 1838. évi januárius 18. napján Pesten tartott színészeti választmányi ülésében.

Felolvastatott Kántorné asszonynak választmányi tag Simoncsics János urhoz Kassáról m. é. december 25-d. utasított levele, mellyben a választmányhoz még Kassára menetele előtt beadott folyamodása folytában felfogadtatása feltételeiről kíván értesíttetni.

Végzés. A folyamodó színészné elkövetett hibáját folyamodó levelében maga megismervén azon esetben, ha a pesti magyar színházhoz jövetelre határozná magát, ide jövetelétől kezdve havi fizetése 180 váltó forintra és egész évre egy jutalomjáték jövedelmében határozottatott, úti költségre pedig részére 50 váltó ft. adatni rendeltetett.

Kiadta Bajza József,
a pesti m. színház igazgatója.

Kivül:

Teljes bizodalmú Kántorné asszonynak,
a kassai magyar színésztársaság tagjának

Kassán.

Bajza: VI. 425—426. l.

VII. Bajza József levele Kántornéhoz.

1838. febr. 28.

Tisztelt Kántorné asszony!

Kegyednek hozzám intézett levelére a pesti játékszin választmány nevében a következőket válaszolhatom.

A választmány óhajtja, hogy kegyed tagja legyen a pesti színésztársaságnak, fizetést azonban nagyobbbat nem ajánlhat, mint a mit először elhatározott volt kegyednek.

Mi a felmondást illeti, itt minden előkelőbb színésznek hat hónapi felmondása vagyon, és pedig ez sem úgy, hogy akár mikor fel lehessen mondani, hanem csak a szerződésben kikötött határidő előtt hat hónappal. A választmány kegyednek is csak illetően felmondást akar engedni és semmi mást nem, mert egyéb felmondás, józanul véve, megsemmisíti a határidőhöz kötött szerződést.

A hat heti szabadságban a választmány megegyez úgy, hogy ez nyári időben essék meg.

Továbbá a választmány szerződésbe tétetni kívánja, hogy kegyed minden hónapban tiz szerepet eljátszani köteles és ezen

felül a szerepekben nem válogatand, s valamint *hősnéi*, ugy *anyaszerepeket* is eljátszand minden kifogás nélkül s általában a pesti magyar színház nyomtatva kiadott törvényeinek, valamint a többi tag, úgy kegyed is alávetendi magát.

Ezek azon föltételek, mellyeket a választmány kikötni kíván. Mellyeket a midőn kegyednek jelentenék, kérem, adja tudtomrai minél előbb irántok gondolatjait s elhatározott szándékát. K egyéb iránt vagyok kegyednek szives jó akarója

Pesten, febr. 28. 1838.

Bajza József,
igazgató

Kivül:

Teljes bizodalmú Kántorné asszonynak,
a kassai színésztársaság tagjának

Kassán.

Bajza: VI. 426—427. l.

VIII. Kántorné levele Földváry Gáborhoz.

1838. okt. 28.

Debreczen, 28. octób. 1838.

Tisztelt Tekintetes Ur!

Méltóztatott kegyes pártfogó Uram!

Azon becses fel szóllító levele a' Tekintetes Urnak, mellyel közelebről szerencsételni méltóztatott, mint irántami megkülömböztetett kegyének újabb bizonsága, örök hálára kötelez; De az is szerentsétlenségem, hogy mielőtt azt veszem, már az előtt egy Hónappal szerződtem több színészekkel, kiket valamint én, úgy engem se — sőt egyiket sem hagyhatjuk el 's jövő tavaszig szerződésünk felbonthatlan, és vissza nem léphetünk 's bár hova, merre sorsunk hív, csak együtt 's nem el válva egymástól mehetünk, szerződött társaim neveit tudatni szükség felettinek találtam. De ha a Tekéntetes Ur parantsolni méltóztatnék azonnal kötelességemnek ismerem.

Ennek következésében, bár egyedüli vágyam 's forró ohajtásom a mélyen tisztelt Pesti közönségnek szentelni szolgálatomat, jelenleg a' Tekintetes Ur nagybetsű meghívását 's en vágyodásomat nem használhatva — nem teljesithetve, azt az első alkalomra halasztva, a' Tekintetes Ur, mint mindenkori felejtethetlen hazafi Pártfogóm kegye mellett törekszem elérni, 's tavasszal — vagy még hamarább is mulhatatlanúl szándékom Pestre felmenni, hol két-három vendég szerepet játszva a t: t: közönség pártfogását, megelégedését, menyire tehetségem engedí,

megnyerhetni lesz törekvésem. Az érdeklött pénzt pedig — mi a 3000 forintból reám háramlik, mostani szűk állapotom le fizetésétt lehetetlenné teszi, de adandó első alkalommal e' részben is eleget tenni, 's magamat az által is igazolni szent kötelességem leend. Addig is, mig mind a' két pontra nézve egyedüli óhajtásom teljesül, folyvást megkülömböztetett kegyét esdekelve maradok

A Tekintetes Ur, tisztelt pártfogó Uramnak

alázatos szolgája
özvegy Kántorné.

Külső boríték. Debreceni postabélyeg.

Cim.

Tekintetes Nemes és Vitézlő

Bernátfalvi Földvári Gábor Ur több tek. ns. vármegye
nagyerdemű táblabirájának, alázatos Tisztelettel

Pest.

Nemzeti Színház könyvtára.

IX. Kántorné levele Komlóssy Ferenchez.

1838. dec. 28.

Tisztelt Komlossy Ur!

Tekintetes Pest vármegye t: t: játékszini igazgatóság meghagyása következésébe hozzám küldött levelét vettem, melyre válaszom e következő.

Hálás szívvél Köszönöm a t: t: igazgatóságnak becses ajánlatát, 's meghívását, mellynek el nem fogadhatását, jelen körülményem véget — valóban fájdalommal kelletik tudatnom, — mert: az itt létező társasággal szövetkezve, Körükből tavaszig távoznom lehetetlen, annyival is inkább, mivel a' farsangon át Várad Olasziba az Apollo salába fogunk játszani, 's így az idő alatt is szünetünk nem leend; de tavasszal, ha a t: t: igazgatóság velem parancsolni méltóztatik, hat játékra — de többre nem, mert szerződni átallyába nem fogok — e' mostani ajánlat fele része mellett fel megyek — fel, csak azért, hogy az általam, olly mélyen tisztelt pesti pártfogó Közönségnek azon hat játékom által tisztelkedve, azonnal végbucsumat vegyem, mivel aztán Erdélybe menni, 's végkép ott maradni szándékom.

Ezt a t: t: igazgatóságnak hálás tisztelem mellett be mutatni kérvén, magamat ismert szives indulatába ajánlt maradok

Kegyednek

Nagyvárad 28-ik Debember.

838.

örökös tisztelője

Kántorné.

A levél külső címzése.

Póstabélyeg: Pesth.
4—1.

Nagyvárad.

Nemes Nzetes, Vitézlő

Komlossy Ferenc Urnak
a Pesti Nemzeti színház
fő Rendezőjének tisztelettel

Pesten.

Nemzeti Színház könyvtára.

X. Kántorné levele Szigligeti Edéhez.

A pesti magyar nemzeti színház titoknokának.

1842. jun. 5.

T:

Szigligeti Eduárd Urnak
kitünő tisztelettel

Pesten.

Tisztelt Titoknok Ur:

Önnek 18-i májusban hozzám irt meghívó levelét május 29-én tisztelettel vevém. A válasszal késtem, oka ez: a társaság nem tudá, merre vegye útját, ennél fogva engedjen meg ön késedelmemért. Önnek felszólítása s a pest-budai *közönség*, előttem elfelejthetetlen kedves közönség irántami forró részvéte könnyüket árasztott szememből. Hogy ennyire kellett a dolognak menni, kiküszöböltetve onnan, hol én enyhelyet vártam. Lelkem eleibe tünt életem sok küzdött szenvedése.

Őszintén szólván: négy évi távollétem után ismét megjelenni a nagyvilágban, szintén lehetlennék képzelem, mivel a sok bukások s szerencsétlen jövedelmetlenségek olly sorba helyeztek, hogy nagy pénzmennyiség kívántatnék oda visszalépnem hol egykor valék. Adósságom összesen 400 pengő forintra megy. Ennyi adóssággal terhelve, hogyan léphessek uj szerződésre.

Ha az Igazgatóságnak valódi és nagylelkű szándéka engem előbbeni helyzetembe visszaállítani csak ily formán eshetnék meg — bátor vagyok mondani — ha az említett összeget megnyerhetném egy megerősített ajándéklevélnél fogva, miszerint én azt visszafizetni soha ez életben ne tartozzam; ez esetben kész volnék a meghívást elfogadni. Az ottani fizetést én nem tudom, kérem önt, sziveskedjék közelebbi válaszában erről is értesíteni.

Ezek után önnek becses válaszát elvárom legfelyebb négy hetek alatt, hogy társaimat, kikkel jelenleg szoros kapcsolatban vagyok, értesítem álláspontomról.

Tordán át Károlyfehérvárra küldje a levelet.

Maradok önnek

Marosvásárhely, Junius 5-én 1842.

őszinte tisztelője

Kántorné.

Vas. Ujság 1902. 43. sz. és Pesti Napló 1907. febr. 22.

Eredetije elveszett.

XI. Kántorné levele ismeretlennevű barátjához.

1839. vagy 1840.

Kedves.

Mielőt hosszason gondolkoznám — mi tsak bátorságomat vesztené már pedig most tsak is arra van szükségem egyenesen arra (?) — már szinte unt tárgy is a becsület a világba — de én még is most ere építem ingadozó reményemet 's ezen kis hajlék ajtaját nyitom meg 's egyenesen szemközt állok önnel 's az istennel az istennel mondom 's így beszéllek — most utoljára rám a Menyország és a pokol — az élet erkölcsös vagy erköltstelen utja ál most ellöttem tovább késnem nem lehet választanom kel de ezt ön nélkül nem tehetem — tsak egy szót 's ezt öntől várom — ne értsen félre engem ön — hát képzelhetne engem ép oj gonosznak 's lelketlennek hogy ön barátságát esdekeljem nem nem még ij elvetemült még nem vagyok — én azt nem érdemlem meg hát büszkeségem el enyészet volna hogy azon világmondást türjem nem élhet e meg másként

..... — egy szót mondom egy drága szót, mitől egész életem füg — ha ez ugy lesz kimondva mind még várom 's mit ön betsületességétől várható és — ugy azt akarja hogy távozzam vagy szolgáljak — vagy éhezzen vagy oltso rongyszerű ruhákba járjak — oh még ennél sokkal nagyobbat is megfogadok — tsak e szót istenem irgalmaz ez egyetlen szót ne tagadja meg — *reményt* remént hogy ön nem utál 's nem fogyot ki szivéből a szánakozás újra mondom fére ne magyaráza mert ez meg öine — ha ön engem egy alávaló toladónak tekintene — az amit én öntől kérek azt ön neje se tagadhatja meg ha jó 's nemes szívű teremtés és ne tagadja meg; évek után gyermeke annya becsüllésé: mert így az istennek is jót teszen mert egy megnyomorodot szerentsétlent nem taszított még méljebre a részvétlenség hideg kérgivel — ha önnek fájna ha

rosz vagyok — oh oh ha tudnám vagy ellenbe ha jó vagyok örvendene méltó még is gyermeke szeretetére — ha ön engem ennyire figyelemmel vizsgálna oh mij véghetetlen boldog volnék még a távolba is 's megörzeném betsületem kintsét hogy gyermekem szeretetére méltó lehessenek — 's a jók betsülésére — de most színt is belefáradtam mert könnyük nélkül egy szót se tudnék kimondani 's félve is hogy ön most úgy lesz hangolva hogy szavaim értelmét nem fogja fel — azér is ne válaszoljon rögtön gondolja meg jól hogy egygyetlen szavától vagy halál vagy élet függ azon pertzére emlékeztetem gyermekem atját midőn a boldogságtól átfogva lábajimhoz borult mig lelke szemeiből kifémlett mind a csillag a szent égről 's monda örömkábultan köszönöm — igen én is így fogom megköszönni — azzal távozom oj boldogan mind kinek még egy jó testvérem marad ki gyermekemre gondoskodni fog gyermekemre mert úgy szeretem hogy azt mit érzek vagy szenvedek érte ki sem birom mondani isten veletek az ég legyen irgalmas 's szánjon meg mindnyájunkat.

(Isten veletektől a szöveg ceruzával van írva.)

Nemzeti Színház könyvtára.

Utószó.

Kötelességemnek tartom itt köszönetemet kifejezni Pataki Józsefnek, a Nemzeti Színház könyvtárosának és Péchy Gyulának, a Nemzeti Színház ny. titkárának, akik a kéziratokat lemásolás végett rendelkezésemre bocsájtották a legnagyobb szivességgel és szeretettel, valamint Rexa Dezsőnek, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún vármegye főlevéltárosának, aki Kántornéra vonatkozólag adatokat adott át nagybecsű feljegyzéseiből.

Mindhárman fogadják még egyszer hálámat és köszönetemet.

Dr. Barna János.

Tartalom.

	Lap
Bevezetés.	3
I. Bajza levele Kántornéhoz. (1837. aug. 6.)	7
II. Bajza levele Kántornéhoz. (1837. aug. 20.)	8
III. Kántorné levele Dérynéhez. (1837. aug. vége.)	9
IV. Kántorné levele a színészi választmányhoz. (1837. nov. 7.)	9
V. Kántorné levele Simonsits Jánoshoz. (1837. dec. 25.)	10
VI. Színészeti választmány jegyzőkönyvi kivonata. (1838. jan. 18.)	11
VII. Bajza levele Kántornéhoz. (1838. feb. 18.)	11
VIII. Kántorné levele Földváry Gáborhoz. (1838. okt. 28.)	12
IX. Kántorné levele Komlóssy Ferenchez. (1838. dec. 28.)	13
X. Kántorné levele Szigligeti Edéhez. (1842, jún. 5.)	14
XI. Kántorné levele ismeretlen nevű barátjához. (1839. v. 1840.)	15
Utószó.	17

DR. BARNA JÁNOS SZÍNÉSZETTÖRTÉNETI MUNKÁI.

1. Balogh István: *Egy agg magyar színész életéből.*
Makó, 1927. — — — — — — — — — 10 pengő.
2. Hollósy Kornélia emlékalbum. Makó, 1927. — — 5 pengő.
3. Balogh István naplója. Makó, 1928. — — — 3 pengő.
4. Fejezetek a makói színészet múltjából. Makó, 1928. 2 pengő.
5. Makó színészete és irodalma. Budapest, 1929. — 2 pengő.
6. Hollósy Kornélia színház története. Makó, 1929. — 6 pengő.
7. *Los dramas de Calderón da le Barca en la escena*
Hungara. Budapest, 1930. — — — — — 1 pengő.
8. Kelemen László emlékünnepegy. Makó, 1930. — 1 pengő.
9. Blaha Lujza makói vendégjátékai. Makó, 1930. — 50 fillér.
10. Békéssy Gyula. Makó, 1930. — — — — — 50 fillér.
11. Nyíregyháza színészete, irodalma és sajtója.
Budapest, 1931. — — — — — — — — — 2 pengő.
12. Hollósy Kornélia és a kolozsvári dalszintársulat
bukaresti vendégjátékai 1860-ban. Makó, 1932. 2 pengő.
13. Kántorné levelei. Makó, 1932. — — — — — 1 pengő.
14. Makó színészete 1882—1902-ig. Sajtó alatt.

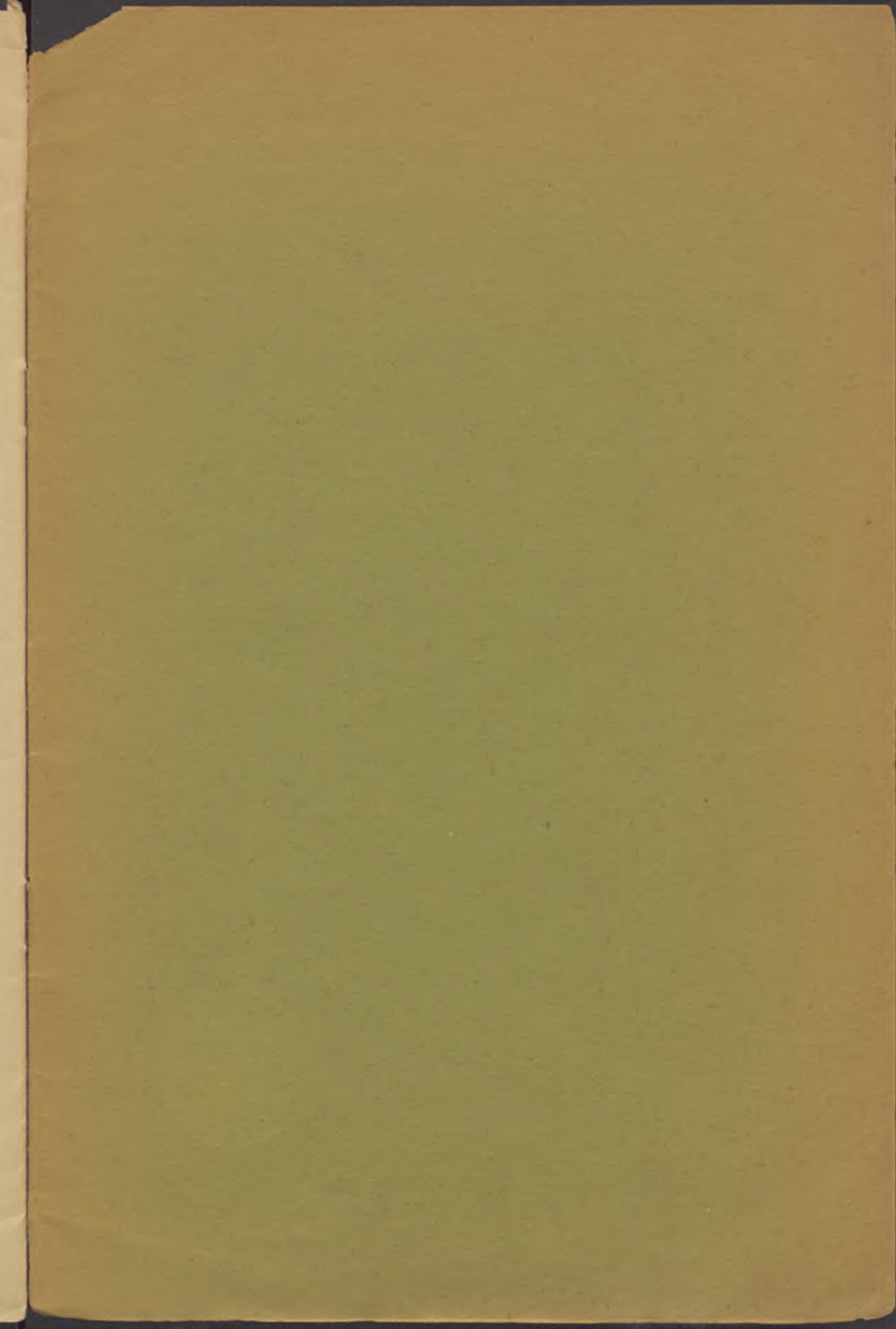

**Mindezen munkák megrendelhetők a szerzőnél:
Budapest. VII., Tüköli-ut 48.**

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁRA

Lelt.

2328-1980

**Gaál
nyomda
Makó.**